

Για το άρθρο 2 του αντιρατσιστικού

Το άρθρο 2 του αντιρατσιστικού νομοσχεδίου που ψηφίστηκε επί της αρχής την περασμένη Παρασκευή είναι παρωχημένο, αλλά όχι για τους λόγους που επικαλέστηκε η αξιωματική αντιπολίτευση, ή η επιστολή των 139. Εξηγούμαι.

Συνοπτικά, το άρθρο 2 επικεντρώνεται στην επιδοκιμασία, τον ευτελισμό και την κακόβουλη άρνηση της ‘σοβαρότητας γενοκτονιών, εγκλημάτων πολέμου, εγκλημάτων κατά της ανθρωπότητας, του Ολοκαυτώματος και των εγκλημάτων του ναζισμού, που έχουν αναγνωριστεί από διεθνή ή ελληνικά δικαστήρια με αμετάκλητη δικαστική απόφαση ή με απόφαση της Βουλής των Ελλήνων και η συμπεριφορά αυτή στρέφεται κατά ομάδας προσώπων που προσδιορίζεται με βάση τη φυλή το χρώμα, τη θρησκεία, την εθνική ή εθνοτική καταγωγή, κατά τρόπο που μπορεί να υποκινήσει βία ή μίσος ή ενέχει απειλητικό, υβριστικό ή προσβλητικό χαρακτήρα κατά μιας τέτοιας ομάδας ή μέλους της’. Οι εισηγητές του ΣΥΡΙΖΑ, καθώς και 139 Έλληνες ιστορικοί, ισχυρίζονται ότι το άρθρο από τη μία ‘ποινικοποιεί την αντίθετη άποψη και περιορίζει την ελευθερία του λόγου’, από την άλλη αφήνει ορθάνοιχτο το ενδεχόμενο ποινικής δίωξης σε ερευνητικό ή καλλιτεχνικό έργο που προσβάλλει τους φονταμεταλιστές ελληνορθόδοξους (όπως η απίστευτη περίπτωση του θεατρικού Corpus Christi το 2010).

Οι εισηγητές του ΣΥΡΙΖΑ έχουν δίκιο ότι το μέρος του νομοσχεδίου που αφορά τις γενοκτονίες δεν έπρεπε να υπάρχει: το ελληνικό κοινοβούλιο δεν έχει αναγνωρίσει όλες τις γενοκτονίες, και κάποιες από τις μορφές εθνοκάθαρσης που έχει αναγνωρίσει μπορεί να μην είναι γενοκτονίες. Η προσθήκη αυτή απλά πρόσθεσε εθνικιστικό βούτυρο στο πολιτικό ψωμί της ΝΔ. Αυτό ωστόσο δεν σημαίνει ότι το άρθρο 2 ‘ποινικοποιεί την άποψη...’ αδικαιολόγητα. Η έκφραση άποψης είναι μια μορφή

πράξης που αποκαλείται *ομιλιακή πράξη* [speech act]. Κάποιες ομιλιακές πράξεις είναι αξιόποινες. Για παράδειγμα, αν πω σε κάποιον “άνοιξε το στόμα σου και σε έδωρα” κάνω τουλάχιστον δύο πράγματα: εκφέρω την πρόταση μέσα στα εισαγωγικά και απειλώ κάποιον. Η απειλή κατά της σωματικής ακεραιότητας είναι αξιόποινη πράξη. Έστω λοιπόν ότι ένας Εβραίος μιλάει για το Ολοκαύτωμα, και ένα μπουλούκι νεοναζί τον προσεγγίζει φωνάζοντας ‘το Ολοκαύτωμα είναι σιωνιστικός μύθος’. Εδώ η άρνηση του ολοκαυτώματος δεν εκφράζει απλά μια άποψη. Αποτελεί ταυτόχρονα και ρατσιστική απειλή, αφού η εκφορά του νεοναζί συνεπάγεται: ‘επανάλαβέ το και θα δείρουμε εσένα και τους ομόθητους σου’. Σε κάποιες περιπτώσεις η άρνηση του Ολοκαυτώματος (και άλλων γενοκτονιών) δεν έχει αξιώσεις νομικής προστασίας.

Ποιες είναι αυτές οι περιπτώσεις; Η απάντηση, νομίζω, μπορεί να εξαχθεί από την ισχυρότερη μορφή δικαιολόγησης κάθε αντιρατσιστικού θεσμού. Ένα αναγκαίο χαρακτηριστικό των νεοναζιστικών και φασιστικών κινήματων απανταχού είναι ότι αποβλέπουν να καλλιεργήσουν μια ατμόσφαιρα μίσους και φόβου. Τα κινήματα αυτά τρέφονται σχεδόν αποκλειστικά από την ηθική οικολογία της μισαλλοδοξίας. Από αυτό προκύπτει ότι κάθε συλλογική εκφορά φασιστικού ή νεοναζιστικού λόγου – ακόμα και όταν αυτή δεν συγκροτεί απευθείας απειλή – αποτελεί παραβίαση βασικών δικαιωμάτων, όπως το δικαίωμα στην ελευθερία του λόγου. Με άλλα λόγια, αφού ο φασιστικός λόγος φιμώνει, ή επιχειρεί να φιμώσει, τον λόγο ευάλωτων μειονοτικών ομάδων, και αφού το δικαίωμα ενάντια στη φίμωση έχει απόλυτη ηθική προτερότητα, ο φασιστικός λόγος δεν πρέπει να προστατεύεται. Αυτό το επιχείρημα υπέρ του περιορισμού της ελευθερίας του μισαλλόδοξου λόγου είναι επιχείρημα ελευθερίας του λόγου

Για όλους τους παραπάνω λόγους, ένα βασικό μέλημα οποιασδήποτε αντιρατσιστικής κίνησης πρέπει να είναι η αποκατάσταση της αξιοπρέπειας και αυτοπεποίθησης στις ευάλωτες μειονοτικές ομάδες του πληθυσμού, με έμφαση σε

αυτές που στοχοποιούν οι φασίστες (όπως οι μετανάστες και οι ομοφυλόφιλοι). Τι σημαίνει αυτό για το ποινικό δίκαιο; Πρώτο, ότι η ελευθερία του λόγου των αρνητών του Ολοκαυτώματος ή άλλων γενοκτονιών δεν έχει πάντα αξιώσεις προστασίας. Δεύτερο, αυτή η ελευθερία μπορεί να περιοριστεί δικαιολογημένα όταν εξασκείται με τρόπο που συνεπάγεται άμεση ή έμμεση φήμωση ευάλωτων μειονοτικών ομάδων. Τρίτο, οι ομάδες αυτές πρέπει να χαίρουν εκτενούς προστασίας από τον νόμο όταν καταγγέλλουν περιστατικά ρατσιστικής συμπεριφοράς, είτε είναι Έλληνες πολίτες είτε όχι. Τέταρτο, περιπτώσεις όπως αυτή του Corpus Christi καλύπτονται απόλυτα από την αρχή της προστασίας του λόγου των ευάλωτων μειονοτικών ομάδων. Βέβαια ελάχιστοι ψυχαγωγούν ψευδαισθήσεις ότι η τωρινή κυβέρνηση προτίθεται να υιοθετήσει αυτές τις κανονιστικές γραμμές. Οι συντελεστές της, άλλωστε, ευθύνονται σε μεγάλο βαθμό για τη γιγάντωση του φασισμού στην Ελλάδα. Ωστόσο, μια κυβέρνηση με γνήσια πρόθεση να ξεριζώσει τον φασισμό δεν μπορεί να αποφύγει έναν κανονιστικό χάρτη όπως αυτός που σκιαγράφησα παραπάνω. Θα τον χρειαστεί σε κάθε νομική και πολιτική αναμέτρηση με τη μισαλλοδοξία εφεξής.